

Naslov članka/Article:

Nadaljevanje bralne značke kot motivacija za branje

Reading Badge: Sustaining Momentum to Encourage Reading

Avtor/Author:

Staša Juršič

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Razredni pouk, št. 2-3/2024, letnik 26

ISSN 1408-7820

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2024

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/razredni-pouk/>

Staša Juršič,
Osnovna šola dr. Ivana
Korošca Borovnica

Nadaljevanje bralne značke kot motivacija za branje

Reading Badge: Sustaining Momentum to Encourage Reading

IZVLEČEK: V članku so navedena teoretična izhodišča v zvezi z bralno pismenostjo, branjem in bralno motivacijo. Predstavljenih je nekaj ugotovitev in težav, s katerimi se je avtorica soočila v preteklih letih poučevanja 1. in 2. razreda osnovne šole. Podrobno je predstavljen primer dobre prakse motiviranja učencev za branje - bralni izzivi, ki sledijo po opravljeni bralni znački. Predstavljena je izvedba pa tudi nekaj možnih težav in prilagoditev. Našteti so pozitivni učinki predstavljene dejavnosti, ki so bili opaženi pri delu z učenci.

Ključne besede: branje, bralna motivacija, bralno gradivo, bralna značka, bralni izzivi

Abstract This article explores the theoretical background of reading literacy, reading, and reading motivation. Drawing on the author's experiences teaching 1st and 2nd graders in primary school, it highlights key findings and challenges encountered over the years. The article details a practical example of fostering reading enthusiasm through post-Reading Badge challenges, offering a model of good practice. It covers the implementation process, identifies potential obstacles, and suggests adjustments. The observed positive outcomes of this approach in working with pupils are also outlined.

Keywords: reading, reading motivation, reading materials, Reading Badge, reading challenges

Uvod

V 1. in 2. razredu pri slovenščini poteka opismenjevanje: učenci usvojijo velike in male tiskane ter velike in male pisane črke. Branje je eden od ciljev izobraževanja v prvem in drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju (v nadaljevanju VIO) osnovne šole, po drugi strani pa je tudi medij, preko katerega v nadaljnjem izobraževanju učenec pridobiva znanje (z branjem učbenikov, zapiskov, dodatne literature). Standard znanja 2. razreda, povezan z branjem, je, da učenec »do zaključka 2. razreda usvoji tehniko branja kratkih besedil, napisanih s tiskanimi in pisanimi črkami« (Učni načrt. Slovenščina - posodobljena izdaja, 2018, str. 48). Bralna pismenost je tista, ki jo želimo z izobraževanjem doseči. »Bralna pismenost je stalno razvijajoča se zmožnost posameznika in posameznice za razumevanje, kritično vrednotenje in uporabo pisnih informacij.« (Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030, 2023, str. 10.)

Branje in motivacija

V prvem VIO torej gradimo zelo pomembne temelje posameznikove pismenosti. Velik izziv za učitelja je, kako učence motivirati za branje. Sonja Pečjak pravi, da bralno motivacijo »pojmuje kot del bralne učinkovitosti in jo opredeljuje kot skupek delovanja kognitivnih, metakognitivnih in motivacijskih dejavnikov, ki se odražajo v branju posameznika« (Pečjak in Bucik, 2006, str. 7). »Ko govorimo o bralni motivaciji, imamo torej v mislih dejavnike, zaradi katerih se bralci lotijo in vztrajajo v bralnih dejavnostih.« (Bošnjak in Košir, 2020, str. 71). Učenec, ki je v času zgodnjega opismenjevanja motiviran za branje, hitreje napreduje pri tekočnosti branja in lažje razume prebrano besedilo. Hkrati je tudi uspešnejši pri usvajanju posameznih črk ter ustnem in pisnem sporočanju. Z rednim branjem pridobiva besedišče in usvaja temeljne strukture jezika, torej predvidevam, da bo zavzeti bralec tudi v višjih razredih uspešnejši pri različnih nalogah, ne le takih, ki so pogojene z branjem.

Pri delu z učenci sem se začela bolj zanimati za to, kako različne učence motivirati za branje. Sonja Pečjak po različnih avtorjih povzema ter opredeli tri širše skupine motivacije za branje: 1. prepričanja o sposobnostih in učinkovitosti branja - lastna učinkovitost, izziv, izogibanje dejavnosti, 2. cilji in razlogi za branje - notranja motivacija (radovednost, zatopljenost, pomembnost) ter zunanja motivacija (priznanje, branje za ocene, tekmovalnost) in 3. socialni vidik branja - socialnost, ustrežljivost (Pečjak in Bucik, 2006, str. 8).

Svojim učencem pripravljam bralne liste le na začetku 1. razreda, ko še ne poznajo vseh črk slovenske abecede. Vsak teden pripravim nov bralni list, kjer je poudarek na bralni tehniki vlečenja glasov ter sprotne utrjevanju že naučenih črk. Ko učenci poznajo vse črke, pripravo bralnih listov opustim. Mnogi učenci si vsebino bralnih listov že po nekaj dneh zapomnijo in ne berejo več aktivno. Bolj uspešne učence bralni listi v tej fazi začnejo omejevati. Dolgočasi jih, da cel teden berejo isto vsebino bralnega lista. Učencem in staršem dam svobodo pri izbiri besedila za vajo branja. Nudim pa sprotno podporo in nasvete, npr. branje nesmiselnih zlogov za manj bralno uspešne učence ter sprotne priporočila ter nasveti v zvezi z bralnim gradivom ter strategijami branja za uspešnejše. Bistveno je, da je branje kontinuirano (sama priporočam branje vsak dan od 10 do 15 minut). V letih poučevanja pa sem našla še en način, kako mnoge učence motivirati za branje.

Bralna iskrica

Učencem in staršem že na začetku šolskega leta predstavim bralno značko in napovem, da se po opravljeni Cankarjevi bralni znački naše bralno popotovanje šele dobro začne. Za vsako prebrano literarno delo (slikanica ali pesem) v poseben zvezek, ki je namenjen le bralni znački, učenec zapiše miselni vzorec o prebranem delu. Zapis v zvezku zajema naslov, avtorja, glavne osebe, prepis ene povedi besedila iz slikanice ali ene kitice pesmi. Na začetku 1. razreda gre pri tem zapisu bolj za preslikavo iz knjige. Na ta način se učenci spoznavaajo s tem, kakšna je zgradba tiskanega dela, orientacijo na listu, vajo grafomotorike ... Ko spoznamo vse črke, pa gre že za bolj ali manj samostojen zapis o knjigi. Nekaj izmed prebranih del učenec predstavi tudi oddelčni skupnosti. Ko so vsi pogoji za Cankarjevo bralno značko uspešno opravljeni, učencu čestitam, nato pa ga povabim k sodelovanju pri bralni iskrici.

S starši preberi knjigo. Nato naredi zapis v zvezek za bralno značko ter ga vpiši v spodnji seznam (avtor in naslov).

O vsebini dveh slikanic nam pripoveduješ, dve pesmi pa tudi deklamiraš.

1. Pesniška zbirka s pesmijo o živalih: _____
2. Knjiga o živalih: _____
3. Knjiga o prijateljstvu: _____
4. Zimska knjiga: _____
5. Pesniška zbirka s pesmijo o naravi: _____
6. Knjiga o družini: _____
7. Knjiga o pustolovščini: _____
8. Pesniška zbirka s pesmijo o učenju: _____
9. Knjiga o zaljubljenosti: _____
10. Pesniška zbirka s pesmijo o poletju: _____
11. Knjiga, ob kateri te je bilo malo strah: _____
12. Pesniška zbirka s pesmijo o ljubezni: _____

Slika 1: Bralna iskrica za drugošolce.

Pri bralni iskrici je treba prebrati večje število literarnih del, še vedno pa je potreben zapis v zvezek. Pri izbiri bralnega gradiva imajo učenci delno proste roke, tako bralna iskrica učencu omogoča večjo vsebinsko pestrost del. V učilnici imamo vedno na voljo večje število različnih knjig. Te si učenci lahko, po dogovoru z mano, izposodijo za domov. Ko knjigo preberejo, jo prinesejo nazaj v šolo in me o tem obvestijo. S takšno »razredno knjižnico« imam dobre izkušnje. Učenci, ki doma nimajo knjig, brez veliko dodatnega truda dobijo na voljo mnogo raznovrstne literature. Če kdo knjigo pozabi vrniti, ga spomnijo sošolci - ti imajo nad razredno izposajo velikokrat celo boljši nadzor kot jaz.

Pri bralni iskrici učenci ne pripovedujejo več vsebine slikanice in ne deklamirajo pesmi pred oddelčno skupnostjo. Včasih učenca povabim, naj nam spontano pove kaj o knjigi, ki se mu je zdela zanimiva. Večkrat kakšno izmed knjig, ki jo je učenec prebral, preberem v oddelku. Moja izkušnja je, da prvi učenci začnejo z bralno iskrico v decembru. Če poučujem prvošolce, nekatere takrat že spodbudim, da enostavnejša dela preberejo sami, nato pa še s starši. V 2. razredu pri brani

iskrici učenci knjige berejo že sami. Tako tudi osmislim vsakodnevno vajo branja: učenec bere v vsakem primeru, ko naredi še zapis za bralno značko, pa poleg branja napreduje tudi pri bralnih izzivih.

Bralni izziv 1

Če učenec opravi bralno iskrico, lahko nadaljuje z bralnim izzivom številka 1. Pri tem je število zahtevanih literarnih del precej večje, zapis v zvezek pa ni več potreben. Z učenci se individualno pogovarjam o prebranem, jih usmerim v kaj zahtevnejšega ali enostavnejšega, odvisno od zmožnosti otroka.

Bralni izziv 2

Naš zadnji bralni izziv je bralni izziv 2. Tega opravi le peščica učencev (največ do zdaj je bilo 6 od 21 otrok). Otroci, ki opravijo tudi bralni izziv 2, preberejo preko 35 del v šolskem letu. Med opravljanjem izzivov običajno vzljubijo branje, najdejo najljubše knjige in zbirke knjig, z branjem katerih nadaljujejo tudi po opravljenih izzivih. ➡

Bralni izziv 1

Čestitam, zdaj si postal ptavi pošastni bralec. Spodbujam te, da bereš daljše in zahtevnejše knjige. Vsako knjigo, ki jo prebereš, zapiši na spodnji seznam. Zraven nariši čustvenčka (veselega, srednje veselega ali žalostnega) in s tem označi, kako zelo ti je bilo literarno delo (slikanica ali pesniška zbirka) všeč!

1	_____
2	_____
3	_____
4	_____
5	_____
6	_____
7	_____
8	_____
9	_____
10	_____
11	_____
12	_____
13	_____
14	_____
15	_____
16	_____
17	_____
18	_____

Slika 2: Bralni izziv 1 za drugošolce.

BRALNI IZZIV 2

Vsako knjigo, ki jo celo prebereš, zapiši v spodnji seznam. Zraven napiši eno besedo, s katero bi opisal prebrano literarno delo.

1	_____
2	_____
3	_____
4	_____
5	_____
6	_____
7	_____
8	_____
9	_____
10	_____
11	_____
12	_____
13	_____
14	_____
15	_____
16	_____
17	_____
18	_____
19	_____
20	_____

Slika 3: Bralni izziv 2 za drugošolce.

Podpora bralnim izzivom

Vse bralne izzive dobro podprem na različne načine, tako da so učenci vedno znova motivirani in spodbujeni k sodelovanju. Izzivi spodbujajo različne postavke bralne motivacije, ki sem jih navedla v začetnem delu prispevka. Učenci so zunanje spodbujeni z vizualno ponazoritvijo opravljenega dela (nalepke, žigi brez imen učencev na steni učilnice). To spodbudo vsako leto pripravim malo drugače. Učenci posamezno in skupno (cela oddelčna skupnost) zbirajo točke na spletni platformi Class.dojo. Po uspešno opravljenem bralnem izzivu sledijo nagrade, ki jih vsako leto prilagajam skupini. Nekaterim več pomeni aplavz, drugim skupinska nagrada za cel razred, tretjim pisalni blok z osebnim posvetilom. Učenci so notranje motivirani, saj sami izbirajo bralno gradivo ter določajo tempo napredka. Učence individualno spodbujam in pišem povratne informacije v zvezek za bralno značko. Tako pridobivajo samozavest in občutek, da so izzivu kos. Socialni vidik bralne motivacije je ves čas prisoten, saj z vsemi pogovori, predstavitev knjig sošolcem, pridobivanjem nagrad ter praznovanji ob zaključkih izzivov učenec pridobiva svoje mesto v oddelčni skupnosti. Ima možnost biti slišan in opažen s strani učiteljice in sošolcev. Lepo je videti, ko je cela oddelčna skupnost ponosna na posameznika, ki je opravil bralni izziv. Ves čas pa sta prisotna učiteljeva spodbuda in pojasnilo, da je največja nagrada pridobljeno znanje, napredek v branju ter odkrivanje čudovitega sveta knjig.

Rada bi opozorila, da so si oddelčne skupnosti med seboj zelo različne, zato je nujno sprotno prilagajanje podpornih motivacijskih elementov. Pri zelo tekmovalni in ciljno naravnani skupini bi manj posegla po zunanjih nagradah ter bolj poudarjala osebni izziv in nato zmago, ko učenec izziv opravi. Pri skupini z izrazito individualistično naravnanimi posamezniki bi uvedla praznovanje ali nagrado za celotno skupino, ko posameznik opravi določen bralni izziv. Tako postopoma krepim zavest učencev o skupnosti in hkrati podprem posameznika.

Sklep

Še enkrat naštejem nekaj najbolj vidnih pozitivnih učinkov bralnih izzivov: osmišljanje vsakodnevnih vaje branja, s tem pa omogočanje večjih uspehov pri branju, pisanju ter uspešnejše doseganje bralne pismenosti. Posameznik z vsakim novim opravljenim bralnim izzivom krepi samozavest, hkrati pa se krepi občutek pripadnosti oddelčni skupnosti. Učenec, ki morda sicer ni tako uspešen pri pouku, lahko v svojem tempu in ob pomoči staršev ter učitelja gradi podobo uspešnega učenca. Opozorila bi na to, da je potrebna stalna razumevajoča podpora učitelja vsem učencem, ki naj bo prilagojena glede na sposobnosti in potrebe učenca. Nekateri učenci bodo potrebovali pomoč pri izbiri gradiva, morda bo kdaj celo potrebno posoditi knjigo. Drugi bodo potrebovali spodbudo, da se lotijo zahtevnejših knjig, tretje bo potrebno malo ustaviti in jih usmeriti h knjigam z večjo pisavo in več ilustracijami. Nekaterim bo veliko pomenila učiteljeva pohvala, drugi bodo zasijali ob aplavzu sošolcev. Pomembno je, da učitelj budno spremlja, vodi ter prilagaja bralne izzive.

Viri in literatura

- Bošnjak, B., in Košir, K. (2020). 2. gradnik: Motiviranost za branje. V Haramija, D. (ur.). *Gradniki bralne pismenosti: teoretična izhodišča*. Univerzitetna založba Univerze v Mariboru. 59-79. <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/515>
- Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019-2030 (2023). Ministrstvo Republike Slovenije za vzgojo in izobraževanje, Zavod Republike Slovenije za šolstvo. https://www.zrss.si/pdf/strategija_bralna_pismenost.pdf
- Pečjak, S., Bucik, N. (2006). *Bralna motivacija v šoli: merjenje in razvijanje*. Zavod RS za šolstvo.
- Učni načrt. Slovenščina* (posodobljena izdaja). (2018). Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf